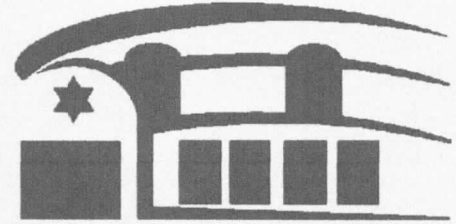

The
Dr. Yitzchak Belizon z"l
BEIS MEDRASH
OF BOCA RATON SYNAGOGUE

Men's Afternoon Kollel

Sponsored by Frohlich Financial Group, LLC

CONTEMPORARY HALACHA TOPICS

Week # 4

Kiddush on Scotch and Whiskey

Rabbi Efrem Goldberg

This week's learning is sponsored by Arnold Goldstein

In memory of of Althea Goldstein – אלטא שולמית בת ברוך שאול הלוי

For more information, or to sponsor a shiur, please contact the Rosh Beis Medrash,
Rabbi Simcha Shabtai, at rss@brsonline.org or 347.439.7031

הלכות שבת סימן ערב

קיא באר הגולה

ה'רצנים שנתן עליהם מים, אם ראוי לברך עליו 'בורא פרי הגפן' מקדשין עליו (יה) ועיין לעיל סימן רד סעיף ה: ה *מקדשין (יט) על יין מבושל ועל יין (כ) שיש בו דבש, יו"ש אומרים (כא) שאין מקדשין עליהם: הגה והמנהג (כב) לקדש עליו אפילו יש לו יין אחר רק (כג) שאינו טוב כמו המבושל או שיש בו דבש (אגור): ט *במקום שאין יין (ו) [ו] מצוי, יש אומרים (כד) *שמקדשין על שכר (כה) ושאר משקין (כו) חוץ מן המים, יו"ש אומרים שאין מקדשין. (כז) ו'להרא"ש, בלילה לא יקדש על השיכר אלא (כח) על הפת, ובבוקר יותר (כט) טוב לקדש (ל) על השיכר, ל הראש ליתע הרי"י ובשם הראשון ושם הכימו דכ הגאונים מהו דעשהו ק"ג ל רמב"ם כפרק כס המגיד בשם הרי"ן נראה וישן עיקר והגהות בשם רמב"ם והגאונים הלכות גירולח ואלפסי וראב"ה ור"ם והרמב"ם בשם רבנו תם J שם בפסחים

שערי תשובה

ודאי היו ברכה לבטלה, עכ"ל. ועיין לעיל סימן רב ומ"ש שם בידאפריס על הכרכה בזה: [ו] מצוי. עיין בה"ט. וכתב בר"י בשם המרי"ח סימן תרע"ה, דמי שהוא במקום שאין לו פת ויין לא מצי לקידוש, ודלא כהרב מהרי"י מולכו שם בזה, ועיין במג"א לעיל סימן רע"א. ועיין הטור בשם ר"ם ע"פ שכתב דהויא דליבא סעודה לא מתייב בקידוש, והיינו טעמא דלא מקדשין ביה"כ ואפילו חל בשבת כו', והנכון דנפיק י"ח כקידוש שכתפלה שמברך מקדש השבת, ע"ש.

קפ"ב ועי' ס"י קע"ד. ובתשובת נחלת שבעה סימן צ"ה כתב דמקדשין בשחרית של שבת על יין שרוף, וכ"כ בהלק"ט ח"א סימן י'.

ביאור הלכה

כאלו היה כל גופם יין, ודוחק. אחר"כ מצאתי בתשובות משכנתא יעקב סימן צו שדעתו באמת להתמיר לשער נגד החלוטית היוצא מהם ולא נגד כל הצמוקים, ונגד דעתו שם שיהיה החלוטית אחד מארבעה במים, וכענין שאמרו: כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא, עיין שם. והנה אף מי שחננו ה' שהיכולת כירו, בודאי מצוה לברור יין טוב ופה לקידוש כדי לצאת ידי כל החששות, ונגד כדי לקיים מצוה מן המובחר, מכל מקום אחרי שיש פוסקים שהחזיקו בשיטת הרא"ש והטור המובא ביהודה"דעה ק"ג סעיף ח בהג"ה [וכמו שהבאתי כשע"ר הציון] דבטעם יין לבד מקרי יין אף שאין בהם כדי מויגה, אין לנו להתמיר יותר ממה שהעתיקו כמה גדולים דברי הבכור"שור, שיהיה הצמוקים מעט יותר מאחד משהה במים. והנה דרשתי את עושי היין, ולפי מה שהציעו לפני אופן עשייתו יש בפתם יין שיעור הזה יותר, אף לפי מה שכתב בעל דרך"החיים דמשערין את הצמוקים כפי שעת נתינתן במים ולא אחר שנתפסחו: * מקדשין על יין מבושל. ויין מעושן, עיין בחידושי רבי עקיבא איגור לדעתה התוספות פסול משום דאשתי לגריעותא עלידי העשן, ולהומכ"ן שם כשר כמו מבושל: * שמקדשין על שכר. עיין במשנה ברורה, והוא מהמגן-אברהם בשם הפוסקים. ודעת הרמב"ם, דאם רוב שתיית המדינה הוא שכר, מקרי חמר-מדינה, ומשפע דאפילו יש גמ"כ יין בעיר [ועיין באליה רבה], אך הוא טובר דלא מהני חמר-מדינה אלא בהבדלה, אבל בקידוש אין רשאי

באר היטב

(ו) מצוי. אבל במקום שהיין מצוי ודאי יברך על היין אפילו ביום, אלא דמ"מ אם היין ביוקר כגון במדינות אלו אין מתירין אחר היין כיון שאין חיוב גמור כמו שיש חיוב בלילה, ומש"ה לא נהגו אפילו גדולים במדינתנו לברך על היין ביום, ומי שמברך גם ביום על היין ודאי עושה מצוה מן המוכחה, ט"ז. כתב המ"א: ונ"ל דאין מקדשין על יין שרוף אא"כ במדינות שרוב שתיית ההמון הוא יין שרוף בכל יום, עיין סימן קפ"ב ועי' ס"י קע"ד. ובתשובת נחלת שבעה סימן צ"ה כתב דמקדשין בשחרית של שבת על יין שרוף, וכ"כ בהלק"ט ח"א סימן י'.

משנה ברורה

ז ועיין לעיל סימן רד. רשם מבואר איזה שמרייין והרצנים שמברכין עליהן: ח (יט) על יין מבושל וכו'. סבירא ליה דעל-ידי כל זה אין משתנה היין לגריעותא, (כט) והיש-אומרים סבירא להו דמשתנה לגריעותא, (כט) ואפילו 'בורא פרי הגפן' אין מברכין עליהם אלא 'שחל': (כ) שיש בו דבש. כעין קונדיטון שנעשה מין ודבש ופלפלין, (ל) ואפילו אם נשתנה טעמיה וריחיה עליידי זה: (כא) שאין מקדשין עליהן. אפילו אם נתן בו דבש כל-שהוא [רמב"ם]. ואותן האנשים שמשמין מירבש בין למתק או משמין שם צוקע"ר, יש להחמיר לפי דבריו [פמ"ג]: (כב) לקדש עליו. ועל-כן מותר לבשל הצמוקין ולסגן היין ולקדש עליו [ח"א]. ויש מחמירין דלא נקרא יין עד שיהיה חוסס שלשה ימים אחר בישול הצמוקין [ספר החיים]: (כג) שאינו טוב וכו'. דאם הם (לג) שרין, יש לחוש לדעת היש-אומרים שמחמירין בזה שלא לקדש. ולענין ברכה, כבר נפסק לעיל בפשיטות כסימן רב סעיף א דמברכין עליו 'בורא פרי הגפן': ט (כד) שמקדשין על שכר. ודוק (לז) במקום דהוי חמר-מדינה, דהיינו שאין יין מצוי בכל

העיר (לג) בשנה הזו ועיקר שתייתו הוא משיכר ושאר משקין. ואם יש שם יין אלא שהוא ביוקר, מקרי מצוי. ואם אין יין ישראל מצוי, אף-על-פי שיש אינם-יהודים מצוי, לא מקרי מצוי על-ידי זה: (כה) ושאר משקין. וחלב ושמן (לד) אין בכלל זה, דהא אינו חמר-מדינה, דאין רגילין לשתותו למשקה. ומה שכתב 'חוץ מן המים', רוצה לומר, אף אם שתיית כל המקום ההוא הוא רק מים, אפילו הכי אין רינו לקרותו חמר-מדינה על-ידי זה. ואודות יין שרוף עיין לקמיה: (כו) חוץ מן המים. עיין לקמן בסימן רצו סעיף ב כמה שכתבנו שם במשנה ברורה: (כז) ולהרא"ש וכו'. גם הרא"ש סבירא ליה כהיש-אומרים הראשון, אלא (לח) כיון שהפת בא לצורך סעודת שבת, חשיב טפי משיכר לקדש בו בלילה. (לז) ולדינא יש ליהזר לכתחלה שלא לקדש בלילה על שום משקה חוץ מן היין או פת אם אין יין בעיר, וכדלקמיה, דהרבה גדולי הראשונים מחמירין שאינו יוצא בזה ידי קידוש, וגם המחבר לא הכריע בזה להלכה: (כח) על הפת. ומניח (לז) ידיו עליו עד גמור הקידוש, כמו שכתב סימן תפ"ג, והטעם, דכמו שצריך לאחוז בידו הכוס של קידוש כך צריך לאחוז הפת בידו כשמקדש על הפת: (כט) טוב לקדש. היינו, דבזה הוא יותר טוב מעל הפת, כמו שמפרש הטעם; אבל יין במקום שהוא מצוי, ודאי יברך עליו אפילו ביום, וכדמוכח בסימן רפט סעיף ג. (למ) ומכל מקום במדינתנו שהיין ביוקר, (לט) ורוב שתיית המדינה הוא משאר משקין, לא נהגו אפילו הגדולים להדר אחר יין ביום, שהקידוש שלו הוא רק מדרבנן לכולי עלמא, וסומכין עצמן על דברי המקילין בזה. (מ) ומי שמברך גם ביום על היין, ודאי עושה מצוה מן המוכרח: (ל) על שכר. ואם (מא) חביב לו יין שרוף, יכול לקדש עליו ביום לכתחלה במדינתנו שהוא חמר-מדינה, (מב) אך שיהיה ליקח כוס מחזיק רביעית ולשתות ממנו מלא לוגמיו שהוא רוב רביעית, ובדיעבד או בשעת הדחק שאין יכול לשתות כמלא לוגמיו, ואין לו יין ושאר משקין, אפילו שתיית כל המסובין מצטרפין למלא לוגמיו, וכדלעיל סימן רע"א סעיף יד. ולענין מירבש ושאר משקים, עיין כמה שכתבנו לקמן בסימן רצו

שער הציון

(כח) תוספת-שבת: (כט) טור, ע"ש: (ל) בית-יוסף ושי"א: (לז) עיין באליה רבה מה שכתב בשם האגודה: (לז) מגן-אברהם: (לז) שער-תשובה בסימן רצו בשם הכרכי-יוסף: (לח) טור: (לו) חיי-אדם: (לו) מגן-אברהם: (למ) ט"ז: (למ) עיין באליה רבה: (מ) מגן-אברהם ושי"א: (מא) חיי-אדם ושי"א: (מב) אחרונים:

הלכות שבת סימן ערב רעג

שיברך עליו (לא) 'שהכל' קודם ברכת 'המוציא', שאם יברך על הפת תחלה אין כאן שום שינוי; ודברי טעם הם: הגה וכן המנהג פשוט כדברי הרא"ש. *ואם יין בעיר, (לב) לא יקדש על הפת. ומי שאינו שותה יין משום נדר, (לג) יכול לקדש עליו וישתו אחרים המסובין עמו. ואם אין אחרים עמו, יקדש על הפת ולא על היין (לד) או ישמע קידוש מאחרים. (הגהות מיימוני פרק כט דמתוך אחר יין, ותשובת מיימוני סוף הפלאה סימן ד דיקדש על הפת, לכן צריך לומר החילוק אם אוכל לבדו ואם אוכל עם אחרים): * **ברכת יין של קידוש (לה) פוטרת יין (לו) שבתוך הסעודה.** *ואינו טעון ברכה לאחריו, (לז) דברכת המזון פוטרנו, בין שהוא על הכוס בין שאינו על הכוס (לח) (ועיין לעיל סימן קעד סעיף ו):

ס טור ותוספת בפרק י
דרכות וברק י
דפסחים הרא"ש שם
כ"א שם
כ"ב אבן הרא"ש שם
כ"ג ערב פסחים

רעג שיהיה הקידוש במקום סעודה, ובו ז' סעיפים:

א אין קידוש אלא (א) במקום (ב) סעודה. ובבית אחד מפינה לפינה יחשוב מקום אחד, שאם קידש (ב) לאכול בפינה זו (ג) ונמלך לאכול (ד) בפינה אחרת, אפילו הוא טרקלין גדול, אינו צריך לחזור ולקדש: הגה (ה) *ומבית לסוכה חשוב כמפינה לפינה (מרוכז פ' ע"ט). *ויש אומרים, והתוספת והרמב"ם שם 2 טור בשם רב שר שלום

א פסחים
וכשנאל, הרי"ף
והרא"ש ותוספת
והרמב"ם כ"א
ב שם לנדרת הרא"ש
והתוספת והרמב"ם שם 2 טור בשם רב שר שלום

באר היטב

(ב) סעודה. דכתיב וקראת לשבת עונג, במקום עונג שם תהא הקריאה של קידוש:

משנה ברורה

ביאור הלכה

במשנה ברורה: (לא) 'שהכל'. ובזו הברכה שהוא מוסיף קודם הסעודה הוא היכר שהוא לכבוד השבת, מה שאין כן אם יברך על הפת אין כאן היכר כלל, שהרי בבוקר אין אומרים נוסח הקידוש: (לב) לא יקדש על הפת. כדי לחוש לדעת רבינו תם שסובר דאין מקדשין על הפת כלל [מ"א]. ועי, דאפילו להרא"ש ויתרו הפוסקים דנקטינן כוותיהו דמותר לקדש על הפת, (נג) גם כן מודו דבמקום שיש יין בעיר אין מקדשין על הפת, דעיקר מצוה הוא על היין, אך לדרידהו אם הפת חביב לו יותר מין, (נד) אז מותר לקדש על הפת אפילו יש לו יין, וכן פסק בדרך החיים, ואפשר שעל זה סומכין העולם להקל בזה: (לג) יכול לקדש עליו וכו'.

לקדש על שום משקין חוץ מן היין: * ואם יין בעיר, לא יקדש על הפת. עיין במשנה ברורה. וחינו אפילו אם הפת חביב עליו יותר מין, וכדמוכח מהדרכי משה, עיין שם. אמנם בדרך החיים ראיתי שפסק, דאם הפת חביב לו יותר מין יכול לקדש על הפת, ומשמע שדעתו נוטה להכריע כמו שמצדד הבית יוסף בסוף דבריו. והגה מהרמב"ם משמע דמפורש דירשפת חביבא ליה היינו יותר מין, ובטור בשם רב האי משמע דירשפת חביבא ליה היינו שהיין אינו מקובל ונחנה ממנו, ונראה דבאופן זה שצ"ל רב האי בוודאי נוכל לסמוך על דעת הבית יוסף ואוצר החכמה לקדש על הפת לכתחלה:

* ומבית לסוכה. עיין במשנה ברורה. ועי, דאליה רבה והגרי"א

א (א) במקום סעודה. דכתיב (ב) 'וקראת לשבת עונג' — במקום עונג, שהוא הסעודה, שם תהא הקריאה של קידוש: **(ב) לאכול בפינה זו וכו'.** וכל שכן (ג) אם קידש על דעת לאכול בפינה אחרת דשפיר דמי: (ג) ונמלך לאכול וכו'. ומכל מקום (ג) לכתחלה טוב שלא לסוד במקום שקידש, דהא יש מחמירין גם במפינה לפינה, (ד) אם לא שהיה דעתו בעת שקידש לאכול בפינה אחרת, או מסתברא דאין להחמיר בזה: (ד) בפינה אחרת. אבל אם נמלך לאכול בחדר אחר, אף שהוא באותו בית, צריך לחזור ולקדש, כיון שלא היה דעתו לזה בעת שקידש: (ה) ומבית לסוכה וכו'. כגון שירדו גשמים וקידש בבית, ואחר כך פסקו הגשמים ורוצה לאכול בסוכה, והוא הדין להיפך, שקידש בסוכה וירדו גשמים ורוצה לאכול בבית, בכל זה אין צריך לקדש שנית. ומיירי שהסוכה בתוך הבית, שהוסר היציע, ואין שם הפסק מחיצה אחרת רק מחיצת הסוכה, ועל כן סבירא ליה דכיון שאין מחיצת הסוכה עשויה לחשמיש אלא לשם מצות סוכה, חשיב כמפינה לפינה בלא מחיצה, דקיימא לן דאפילו לא היתה דעתו מתחלה לכך אין צריך לקדש שנית, אבל אם הסוכה עשויה מחץ לבית, שמחיצות הבית מפסיקות, הרי ליה כמחדר לחדר, דכשאינו דעתו מתחלה צריך לקדש שנית, אם לא שרואה את מקומו הראשון, וכדלקמן. זה הוא ביאור דברי רמ"א לפי מה שביארו המגן אברהם. ומפני שיש פוסקים התולקים על כל זה, וכמו שביארתי בביאור הלכה, על כן טוב כשורצה לעקור אחר קידוש את דירתו לסעודה, שישתה מתחלה (ו) רביעית יין במקום ההוא, דאו חשיב עליידיהו כמקום

שער הציון

(נג) הגרי"א בביאורו, ע"ש: (נד) בבית יוסף: (נס) דלא תקשה מה שאמר בתחלה ויאם אין אחרים עמו: (נו) לכוש. ונסקא מינה מזה, דאפילו אם קידש קודם נטילת ידים כמנהגו, אף רבובליה יש אומרים דאינו פוטר רק אם הבדיל אחר נטילה, וכבסימן קעד סעיף ו, הכא שאני, עולת שבת, וכן כתב הפרי מגדים: (נז) מגן אברהם בסימן קעד ותוספת שבת: (נח) טור: (נח) רשב"ם: (צ) כן משמע מבית יוסף ואחרונים: (צ) אחרונים. והי"ש מחמירין הוא דעת הר"ן: (ד) עיין במגן אברהם סעיף קטן א דמשמע וסבירא ליה, מונקט המחבר לשון דיעבד, ולכתחלה אסור, ובאמת אינו ראייה, דאפשר דלרובתא קתני, וכמו שכתב בביאור הגרי"א, וכן כתב בחידושי רבי עקיבא איגו, עיין שם, ובפרט דאפילו מחדר לחדר דעת הרמ"א לקמן דנקטינן לעיקר דאם היתה דעתו לזה מתחלה אין צריך לקדש שנית, ודי לנו אם נחמיר שם לענין לכתחלה ולא במפינה לפינה: (ס) ואם עוקר מקומו מסוכה לבית מחמת הגשמים, יוכל לאכול כדת פת בסוכה דאו חשיב במקום סעודה עליידיהו, וכדלקמן:

אגרות אורח חיים משה רמז

בחול נתנו לאסור אף כשאירעו ימים אלו בשבת אף שאיכא הטעם להתיר בשביל שהכל כביהכ"נ והחי יתן אל לבו גם בשבת זו משום לא פלוג.

וברגלים שג"כ יש הטעם שהתירו בשבת שהרי גם ביום הכל כביהכ"נ ומ"מ אסרו הוא משום שבכל רגל איכא יום קבוע להזכרת נשמות ולא ראו שיהיה צורך ביותר מיום אחד ברגל. והו' הטעם הגבון להמנהג.

עכ"ם למעשה בכל ימים שאין אומרים בהם תחנון אין אומרים תפלת מלא על המתים ורק שבת ויום אחרון מכל רגל הקבועים לזה ובימיכ' אומרים. וכשחלין הימים שא"א בהם תחנון בשבת נמי אין אומרים וכן כשיש התונה וברית. וכן כשמברכין ונחודש אין אומרים אף שלא שייך הטעם דלא פלוג דהא ליכא זה בחול. וצ"ע בהטעם האולי הוא לפרסומא ביומרי.

אוצר החכמה

ידידו מקיר.

משה פיינשטיין

סימן עח

במיני משקה של סאדע וכדומה אם יש להבריל עליהן כרין חמר מדינה

מע"כ ידידי מוהר"ד נחן גדליה נאדעל שליט"א.

בדבר המשקאות של מיני סאדע אם יש להם דין חמר מדינה לקדש בשחר ולהבדיל עליהן. הגבון לע"ד דהן כמים בעלמא דאף ששותין אותם גם בסעודות החשובות ומכבדין בהם אבל הוא רק כשתיות מים לצמאן ולהתקרר בימים החמים ובשעה החם להם. והכבוד בהם הוא ג"כ רק כשצריכין לזה וגם במים צוננין מכבדין כשצריכין להם. וחשיבות משקה הוא שאין השתיה מתמת שצריכים להם לצמאם אלא שותים אותם אף בלא צורך לגופם אלא בשביל כבוד הסעודה וכבוד האורחים. דאין שום אדם שותה יין וי"ש ושכר לצמאו דע"ו שותין מים שיותר עדיפי אלא רק לכבוד בעלמא שותין אותן ואלו המינים נקראים בשם משקה וחמר מדינה. ואף המתירין לקדש ולהבדיל על סיי מתוק עיין בעה"ש סימן ערב סעי' י"ד גראה שבטיי דרך העולם שמכבדין ושותים זה אף שאין צריכים כלל לשתות אלא מסני הכבוד ולכן מחשיבים זה למשקה אף שלכאורה הם מים ממש. והמתירין גם על חלב אולי הוא מחמת שחלב שותין שלא לצורך צמאן

וכשמכבדין לאורח בכוס חלב לא יוכל לומר שאינו רוצה לשתות משום דאינו צמא. דחלב שותין גם שלא לצמאן ויתחשב שאינו רוצה להתכבד ולכבד. לכן מחשיבין זה למשקה שמכבדין בו כחמר מדינה. אבל המיני סאדע אין שותים אותם אלא לצמאן וכשיכבדו אותו במשקה סאדע והוא אינו צמא ולא ישתה לא יתחשב לאינו רוצה להתכבד ולכבד לכן אף לדידהו אין להחשיב זה למשקה דחמר מדינה ואין לקדש ולהבדיל עליהן.

ובעצם גם בטיי וכחלב רק ברחק גדול יש לסמוך עליהו ולהבדיל ולקדש עליהם וגם בעה"ש שם כתב שרק מפני הרחק יש מקילין על סיי וחלב. ובמ"ב ס"ק כ"ד כתב שאין לקדש ולהבדיל על חלב בשם הברכ"י. ואודות סיי לא הזכיר משמע שגם על סיי אין לקדש ולהבדיל. וכן ודאי מן הראוי לעשות. ובפרט שבמדינתנו מצוי יין אבל מ"מ אם נודמן שאין לו יין ולא שום משקה אחר אלא סיי וחלב יכול לסמוך על המקילין בהבדלה והקידוש יהיה על הפת. ולענין סיי וחלב מה עדיף לפ"מ שבארתי בסעם המתירין נמצא שטיי עדיף אך אולי מצד החשיבות חלב עדיף. ולכן אין בידי להכריע מה עדיף לו בשעת הרחק. אבל במיני סאדע גם בשעה"ד לא יקדש ולא יבדיל עליהו.

ידידו

משה פיינשטיין

סימן עו

ברבר להוציא חגורה שרוצה לחגור על בגדיו בעת התפלה ע"י שיחגור על המכנסים

כ"ז תשרי תשכ"ג.

מע"כ ידידי מר משה גבריאל סטעפנסקי שליט"א.

הנה ללבוש חגורה ע"ג חגורה מפורש בשבת דף נ"ט בקמרא עילוי המיינא שפרשיי בשם תלמידי רבינו יצחק בתשובת ר' אשי תרי המייני קאמרת דהא ודאי משוי הוא ואסור וכן מסיק רש"י לדינא וכן סברי התוס' שם ופסקו כן הרא"ש והמרדכי שם. וכן פסק הרמ"א בסימן ש"א סעיף ל"ו הב"י הביא עוד ראשונים שסברי שאסור והב"ח כתב שגם הרי"ף הרמב"ם סוברים לאיסור עיי"ש. ורק כשיש בגד מסיק ביניהם סברי התוס' שם שמתור וכן פסק הרמ"א. ולכן ללבוש חגורה על המכנסים שיש

סימן כו

בס"ד, ר"ח חול חש"ד לסיק — פה אוברנאו ע"י
לוצרן י"ו.

החדשה"ט וש"ס בכבוד,

מעט לפני נסיעתי לח"ל לנוח קלח קבלתי מכתבו
והרני משיב חפ"פ שאני מחוסר ספרים —
הנה כבודו נתקשה במהבג העולם שמקדשין צבקר
לשאר משקין חפ"פ שאינו חמר מדינה וכן נוהגים
להבדיל חשיבה, חפ"פ שהיו מאוי ויש יין לרוב
בכ"מ וא"כ לכל הדעות צטור וצפוסקים אר"ח סי'
רע"ב אינו נקרא חמר מדינה — הנה דרך כלל ג'
דרכים בצוגיין פסחים ק"ז ע"ה וצפוסקים דל"ה
אין מקדשין ואין מצדילין הנה דבוח חמר מדינה,
ול"ה נהי דאין מקדשין מימ מצדילין והוא דעה
הרמב"ם פכ"ט מה"ל שנה ה"ז וצ"ע סי' רע"ב
גם י"ה, וי"ה דמקדשין ומכ"ש מצדילין והוא דעה
הרא"ש ושיעור הגאונים, — ועם הגאונים פשוט
דכיון דצפוסקים ק"ז ע"ה ילפינן מחור את יום השנה
לקדשו זכרהו על ה"ן וכו' אין לי אלא צנניסחו
ציליחו מנין וכו' ח"כ משמע דין יין שזה צנניסה
וי"ה, וכיון שצ"ה מהני חמר מדינה כמו ציון
גם צנניסה מהני — ודעה הרמב"ם דישנם צ' דינים
דצנניסה לול שנה יש תקנה מיוחדת להדר אין
דוקא חפ"פ שצטר הוא חמר מדינה ומכנה סברא זו
מסוגית הש"ס ק"ז ע"ה מש"כ הבדלה דדי צמח
מדינה, ויש להסביר ביוצר אם נימא דדעה הרמב"ם
דקידוש לול שנה דאורייתא והבדלה רק דרבנן,
וה"מ ר"ש פכ"ט ל"ל צ"ה ל"י שיעור הרמב"ם
צ"ה.

ולפ"ז ל"ל דמש"כ הרמב"ם שם ה"ו מדברי סופרים
לקדש על ה"ן ולהבדיל על ה"ן, אין שני
הדברים דומים ממש דצדקו של הקדוש דאורייתא
רק יין דרבנן מכ"מ הוא יין דוקא לא שטר הגם
שהוא חמר מדינה, והבדלה כל הבדלה הוא דרבנן
ומש"כ להבדיל על ה"ן, היינו משקה חשובה לבני
מדינה יין או חמר מדינה וע"כ ל"ל כן לדעה הרמב"ם
ה"ל הלכה י"ו, ומכ"ש ח"ש לפמ"ש חו"כ שצעות
כ' ע"ב ד"ה נשים צתי השני דגם קדוש על ה"ן
הוא דאורייתא, ורק מה שצריך לעשות מהכוס הוא
דרבנן, ע"כ ודאי יין דוקא, והוא כעין און אומרים
שירה חלל על ה"ן דמקדש דהוא יין דוקא ולא שטר
מדינה, מש"כ הבדלה ל"ש רק מדרבנן, מיהו הסכמה
הראשונים כתי' א' שבתוס' דין מכ"מ רק מדרבנן.
והשתא חב"ל לשלח צ"י דמ"ט מקילין צוה"ז כיון
דאיכא יין לרוב, הנה גם אני מעודי נתקשתי
צ"ה ולא מלאתי עטם הבון להבהגה זאת, וצ"ב נתקשה
כעין זה ב"ח סי' רע"ב על מהבג העולם דמהדרין
לקדש צבקר לשאר משקין, אמנם י"ל דרך אפשר

ע"פ הידוע מש"ס צמח דוכחא דצמקוס ששכיח
יין ה"י זה סחם שחייחן, ועיין חו"כ שנה מ"ז ע"ה
ד"ה בגלילא שכי צמקוס ששכיח יין כמו בגליל
ה"י שותין יין צמקוס מים ולא ה"י משתמשים במים
רק לרפואה, וכו' דכ"מ לא ה"י כמו בגלילא מ"מ
זה מוכח ודאי צו"ה ש"ס דה"י מרבין לשחות יין
ולא מים ולא שאר משקין, — וצוה"ז נשתנו בטעמים
צענין זה דגם צמקוס ששכיח יין לא נפשה ב"ן סחם
שחייחן של צ"י העם וצפרט צאצ"י, וצפירוש מהדרין
לשאר משקין ולא על ה"ן, וע"כ מה שכוין מ"י
ושכיח צטור אין זה גורם שלא יקראו גם שאר משקין
חמר מדינה צוה"ז, זה הנלע"ד דרך למוד זכות.

מ"מ בקדוש לול שנה קשה לסמוך ע"ז כיון דצ"ה
איכא י"ה שאין לקדש חלל על יין ענבים
דוקא כ"ל חבל בקדוש צבקר והבדלה איכא צ"ה
משום למוד זכות, וצ"ה לביתו ציננים הקרוצים
צעורה חו' החיים אעיין עוד קלח צ"ה.
ובמג"א סי' הפ"ג סי"ג ג' כ' לענין שתיית מי דבש
צפסח דנקרא חמר מדינה הגם דצבאר
ימות השנה לא נקרא חמר מדינה כיון דצפסח רוב
המון עם שותים כן, הרי דענין חמר מדינה נשתנה
לפי שתיית ההמונים, חפ"פ דהתם מיידי דליכא יין,
מ"מ גם באיכא יין חס מהדרין הרבה לשאר משקין
י"ל כן כ"ל, ועיין בהגהות הגאון מהרש"ם סי'
רע"ב מצ"ה מחשבת מ"י שצעות סי' ד', דאם הוא
אינו שותה יין (מחמת נדר וכו"ב) הוי שטר לרדי
חמר מדינה, ועיינתי עס ור"תי שכי כן רק דרך
אפשר, והיינו משום דענין חמר מדינה לא נקבע ע"י
אדם פרטי כיון דהשאר שותים יין וכו' איכא יין
ושותים כן, חבל כשכל המון עם שותים עובד שאר
משקין ומחייחין ה"ן חפ"פ ששכיח לכו ונקבעו שאר
משקין כסתם שתי' יש מקום לומר כן. ע"ע ח"ה סי' ל"ב

סימן כו

כבוד ידידנו היקר הרבני ה"י שלמה יוסף
דב ב"ק ח"ו צעוקהולס
אחדשה"ט בכבוד,
זה כמה ימים שקיבלתי מכתבו היקר ומחמת קולר
זמני חב"ל רק היום בקצירת אומר אשר שאל
צעיר צעוקהולס שישנם צ' זמנים צענין הוציחה
ובשקיעה, ונתגדר לו דחשבון אחד לפי גובה פני
הים וחשבון השני לפי גובה וספולי הברים ושאל
דעתי בענין ח"ה דרך יטבון אור.
הנה לענין זמני שנה וי"ט אין ספק דצריך להחמיר
צעיר לפני שקיעה צאופן שחשך שקעה
חמ"כ לעין כל יש ספק צין השמשות מלמד ה"הגים
בכל הדברים כ"ה חבל לענין זמני יום וליטה צעלמם

מצוה מן המצוות לקרש על הגרייפיות, והקלה שם
להלכה דאין מברכין עליו בפתי"ג וכן אין מקדשין עליו
ונרשע משאר מי פירות, ע"כ.

הנה בזה שהשיג על ההוא מ"ד שזה מצוה מן המצוות
לקרש עליו, בזה דאי הצדק עם מע"כ, דמי הוא זה
שיצא נגד המג"א שפסק דין ישן מצוה מן המצוות. אבל
מה שמע"כ מוסיף דאין לברך ע"ז בפתי"ג ואין מקדשין
עליו, לכאורה הסרין על המדה, שהרי בשו"ע הכריע כהרא"ש
ודעמו דין מבושל ברכתו בפתי"ג ומקדשין עליו (יעוין
בפמ"ג שתמה על הכרעת השו"ע נגד הרבה מהראשונים
דסברי דמבושל אין מקדשין ואין ברכתו בפתי"ג, אבל
בתה"ד סימן לו מבואר דמסתבר כהרא"ש וסייעתו, וכמדומה
שבמגן גבורים סימן רב כתב ככל הנ"ל), והרי משסחטין
הענבים חיכף יש לו דין יין לברכה ולקדוש, וא"כ מנ"ל
דבשול מגרע לפי"מ דקיי"ל כהרא"ש דגם על מבושל מקדשין,
ולומר דבשול חיכף לסחיטת הענבים גרע ספי, מנ"ל לחלק
בכך, ועוד הרי מבואר בסי' חיי אדם (הל' שבת כלל ו' סעיף
ז) וז"ל: מצוה לקרש על יין או יין צמוקים ובלבד שיהיה
בו טעם יין וכו', ומקדשין על יין מבושל, ולכן מותר לבשל
הצמוקין ולסנו היין ולקרש עליו, עכ"ל. משמע להדיא דאף
בצמוקין שנתבשלו מותר לקרש, מכש"כ בענבים שנסחטו
ונתבשלו דראוים הם לקידוש. (יעוין רש"י מגלות דף טו
ע"ב).

ולכאורה נסחטו ונתבשלו עדיפא טפי דחל ע"ז שם יין קודם
הבישול, משא"כ בענבים שנתבשלו שלא היה לזה
שם יין מעולם קודם הבישול, וכ"כ בסידור דה"ח דיני קידוש
דיין צמוקים. מקדשין עליו ואפילו בישראל הצמוקים, דיין
מבושל מקדשין עליו. 1234567

סימן קנט

דבר קידוש על יי"ש פחות מרביעית

במה שכתב פתי"ר בענין אם מותר לקרש על יי"ש
בכוס פחות מרביעית.

הנה כת"ר הביא דברי הפמ"ג (א"א סימן ערב) דמכין
דמברכים לאחריה ואולינן בתר שיעור שתיה לרוב
בני אדם ה"ח דמקדשין, וכת"ר דוחה דברי הפמ"ג מדברי
המל"מ בהלכות ברכות (פ"ג) דלא אולינן בתר דרך שתיה
של רוב בני אדם, שכתב שם לדחות דברי האומרים לענין
שתיה קמה שמברכים לאחריו אעפ"י שיש מתחלת השתיה
עד סוף השתיה יותר מכדי שתיה רביעית או יותר מכדי
אכילת פרס למר כראית ליה ולמר כראית ליה, משום שדרך
שתיהו בכך ומצטרף וכו', והמל"מ דוחה שם דבריהם
מדברי הרמב"ם בהלכות שאר אבות הטומאה ספ"ח וכו',
ולדעתי דינו של הפמ"ג אינו דומה לדינו של המל"מ, כי
דינו של המל"מ הוא לענין הפסק בשתיה שלא

לכו"ע. והנה אף כי דבריו דברי טעם הם מ"מ לא משמע כן
מה דברכת המזון שאשה א"י להוציא אנשים משום דאינם
בתורה אעפ"י שלגבי ברהמ"ו הוא פרט ממצות ברכת המזון.
ובעצם הערתו הרי הוא רק לדברי השאג"א שלילה ויום
שתי מצות נפרדות ולדברי השאג"א הג"ל אין בכלל מקום
לדברי הסלת למנחה דמכין שזכירת יצ"מ בלילה מצוה
נפרדת היא מזכירת יצ"מ ביום אין לתלות זה בזה ולומר
דלילה טפל ליום וכו'.

ב

ובנוגע להערת הר"מ לפי דברי המג"א (סימן רע"א ס"ק א)
שמדאורייתא יוצאים בקידוש שאומרים בתפילה, איך
איש מקדש ומוציא את אשתו ובני ביתו אם הנשים לא
התפללו ערבית והאיש כבר התפלל, וא"כ האיש כבר התפלל
ערבית ואינו מחוייב מן התורה הנשים שלא התפללו חייבות
מן התורה, ומטעם ערבית ל"ש באשה כמ"ש הרא"ש במסכת
ברכות (דף כ ע"ב) עיי"ש. ועי' כתב כת"ר תקנתא שהאשה
תאמר ויכולו ועי' תצא גם היא את הדאורייתא וממילא
יכול להוציאה.

הנה גם באמירת ויכולו עדיין לא יצאה כל השיטות.
ונקדים בזה מש"כ המג"א (מצוה לא) לסתור את דברי
המג"א והר"מ שכתפלה יוצאים ידי חובת קידוש מדאורייתא,
שהרי בנוסח התפילה של ליל שבת אין אנו מזכירים יציאת
מצרים, ובדאי אם לא הזכיר בקידוש באיזה נוסח שאומר
לכבוד היום יצ"מ אינו יוצא מן התורה כלל ומימרא מפורשת
היא בלא חולק דנלמד מגו"ש ע"כ דאי אם לא הזכיר
בקידוש באיזה נוסח שאומר לכבוד היום יצ"מ אינו יוצא
מן התורה כלל ואין אנו יוצאים מה"ת בתפלת שבת כלל.
הגאון המשנה ברורה בביאור הלכה הצדיק דברי המג"א
דסובר דיוצא מן התורה במה שהזכיר יציאת מצרים סמוך
לתפלה דהשכיבנו כגאולה אריכתא דמיא, ולא צריכין
שיזכיר דוקא בקדושא גנא וכו' עיי"ש י. ולפי"ז אין מועיל
מה שהנשים תאמרנה רק ויכולו בלבד אם לא התפללו ולא
הזכירו יציאת מצרים סמוך לתפלת השכיבנו.

ורב אחד העיר שכיון שהאשה תזכיר אח"כ איזה זכירת
שבת שיוצאים בזה דאורייתא כמו באמירת רצה
בברכת המזון, וא"כ נשאר לדון דהיוב דרבנן שעל הכוס
לא קיימת, א"כ י"ל דמכין דסוף סוף יצאה ידי חובתה
מה"ת, שוב למפרע יוצאת בקדוש של בר חיובא דרבנן.
ול"י צ"ע, דמכין דהשתא מחוייבת מדאורייתא אינה יוצאת
כלל גם לרבנן. ויש להאריך בזה ואכ"מ.

1234567

סימן קנ"ב

מיץ ענבים מבושל אם מקדשין עליו ודין ברכתו

כת"ר מאריך בדין הגרייפיות, הוא מיץ ענבים,
שתיהו לסחיטת הקנבים מבשלים אותה ועי"ז נפקע
ממנו כח האלכוהול, ויצא לריב על זה שאמ"ר מי

שחה בבית אחת, דינו של הממ"ג הוא לענין שאצל רוב בג"א הוא שיעור שתיה וכמו שאומר הט"ו.

ויתכן לומר ולענין הפסק דין צירוף י"ל. דתליא בדין התורה דאכילה בעינן כדא"פ וכמוש"כ בחולק (דף לה ע"א) ואין שום אכילה כשיעור מצטרפת בין כזית דכל איסורין, היבין כנותבת ליתחכ"פ ביותר מכדי אכילת פס, שכן נחנה תורה שיעור לשהיית אכילה בבית המגוגע ולהרמב"ם בשתיה נמי בעינן שיהא בכדי שתית רביעית ולכן לא משגיחין אם יש בני אדם אפילו רובם נהגים בהפסק, הדין של הפסק לא ישחנה ולא יצטרף, אבל בדין י"ש לקידוש סברת הט"ו הוא בסימן רי דאמרינן ושבעת זו שתיה השיעור הוא בכל מה שהוא שבע.

וז"ל החת"ס או"ח (סימן נט): מדברי תוס' ישנים יומא ריש פ"ד ממ"ש דאי היו שבעים מאכילה היו חוטפים ג"כ ש"מ דכל אכילה שאדם שבע מאותה אכילה ע"י שמתברך במעו יוצא יד"ח כמו בכזית והוא דין חדש הסברא גותנת כן שזה בכלל אכילה דקרא, ועיין ט"ז או"ח (סימן רי) ומג"א פליג בסימן קצ ס"ק ד' ועיין עוד מ"ש בסימן ערב סוף סק"ו, ע"כ. אי"כ ביי"ש והו' שיעור שלם לכל אדם אף שהוא פחות מרביעית שפיר י"ל דכמו דאוליגן לענין ברכה אחרונה כפי הנחה ברוב בני אדם, כן לגבי קידוש חשיב כמו רביעית ממש, ואין ראיה מהמל"מ נגד דינו של הפמ"ג, ואף שהמג"א חולק על הט"ו, הרי חולק הוא גם על הברכה אחרונה וס"ל דלא פלוג בשיעורין, אבל למאן דס"ל דמברכין ברכה אחרונה שוב לא תחלק דהוי שיעור נמי לענין קדוש. ובעיקר דברי הפמ"ג שהביא כת"ר עיין ממ"ג א"א (סימן קצ אות ב) מוכיח דהט"ו בסימן רי כתב דיכול לברך ברכה אחרונה על י"ש שהוא פחות מכשיעור, ואומר דספק ברכות להקל וכן הוא כופל דבר זה במקומות אחרים בסימן ר"י, אבל דעת שאר אחרונים דאין לברך על י"ש פחות מרביעית.

סימן קס

אם יכול להוציא את חבריו קודם שיוציא לעצמו

בפסקי הריטב"א (הלכות ברכות ס"ה אות ג) כתב: המחויב בדבר כשם שאם עשה מצותו כבר מוציא לחבירו כך מוציא קודם שיוציא לעצמו כגון בן כרד לבן עיר שעדיין לא הגיע ומגו ע"כ. והנה ראיתי לרב אחד שכתב מקור לדברי ריטב"א אלו מירושלמי (מגילה פ"ב ה"ג) דזהו בעיא דלא אישטא ולקולא במילי דרבנן דוקא בן כרד לבן עיר אבל אישכא לא כדאיתא תם, ע"כ.

ולדדי אין דבר זה מתקבל, דכיצד פותם הריטב"א בפשיטות דבן כרד מוציא לבן עיר על סמך הירושלמי שנשאר בספק, ואי משום ספיקא דרבנן לקולא, הא אין עושין ספיקא דרבנן לכתחלה ובפרט בספק איבעיא דלא אישטא, ועיין בהנה"מ (סוף פ"ב דחמץ) דרא"ב ושאר גאונים נחלקו ופסקו דבכל תיקו דאיסורא לחומרא האפילו בשל סופרים.

וביותר לענין חיוב מקרא מגילה דהחמירו בספיקא משום דהוי דברי קבלה, וכעין דאורייתא. ועוד רהיטת לשון הריטב"א דקאמר כשם שאם עשה מצותו כבר מוציא לחבירו כך מוציא קודם שיצא לעצמו, משמע דלא מטעם ספק מוציא אלא מתורת דאי כמו הדין שיצא מוציא דהוי מתורת דאי.

ולולא דמסתפינא הייתי אומר דהריטב"א לא נתכוין על ירושלמי מגילה הגו' אלא מפרש ומצייר את דבריו הקדומים דיכול להוציא לחבירו קודם שהוא בעצמו יצא, ומצייר זה כגון בן כרד מוציא לבן עיר, וכן יש להוכיח מגמרא דידן (פסחים דף קא ע"א) דמקשה התם אלא לרב למה ליה לקדושי בביתיה, דלכאורה מאי דמקשה בלשון למ"ל תמה, הא עדיפא הול"ל כיצד אפשר לקדש בביתו אחרי שכבר יצא יד"ח בבית הכנסת לרב דא"צ קידוש במקום סעודה וא"כ קידוש שני הוי ברכה לבטלה, ואף דאפשר לדקדק כן מתוך קושיא השניה דמקשה לשמואל למ"ל לקדושי בני כנישתא דתפ"ל דהוי ברכה לבטלה שהוא אינו יוצא לעצמו, אבל ע"ז לא יחורץ גם אם נאמר כהריטב"א דאדם יכול להוציא לאחר גם כשהוא אינו יוצא, דזה יהיה מוכח מחירוק הגמרא להוציא אחרים יד"ח אבל לשון הקושיא דלא סליק אדעתא להוציא אורחים אי"כ עדיין קשה מאי דנקט להקשות בלשון למ"ל, ולזה צ"ל דמכיון שהיה תקנת הקדמונים לקדש בביהכ"נ ל"ש כיצד מברך ברכה דחכמים תקנו כל הברכות אף שמן התורה לא נחתיכו וכל המברך מכת חיוב דרבנן לא שייך להקשות שזה ברכה לבטלה, אלא דמ"מ מקשה לשמואל דנחי דתקנו ברכה בני כנישתא, אבל השאלה היא למה להו' לתקן כך, משא"כ לרב דהקושיא היא למה מקדש בביתו שלא היה תקנת חכמים בזה, ומכיון שכבר יצא בביהכ"נ הו"ל לאקשויה כיצד יכול לקדש בביתו תא הוי ברכה לבטלה, ועכצ"ל דמכיון שבעדתו לקדש בבית שוב אינו מתכוין לצאת בביהכ"נ ולכן פריך דלמ"ל לקדושי בבית הא יכול לצאת בביהכ"נ, ומוכח דינו של הריטב"א שאעפ"י שהוא אינו יוצא מ"מ לאחרים מוציא.

ועיין גמרא ר"ה (דף כט ע"א): „נתכוון שומע ולא נתכוון משמיע, נתכוון משמיע ולא נתכוון שומע לא יצא עד שיתכוון שומע ומשמיע, קתני משמיע רומיא דשומע מה שומע לעצמו אף משמיע לעצמו וקתני לא יצא, ויעוין שם בהגהות מהר"ב רנשבורג שהביא בשם הגר"א שפ"י דברי הגמרא מדרתני, לא יצא בלשון יחיד ולא קתני בלשון רבים, לא יצא"ו ש"מ דרק המשמיע לא יצא אבל השומע יצא עכ"ל. מזה ג"כ מוכח דינו של הריטב"א שגם קודם שיוציא לעצמו יכול להוציא לאחרים אעפ"י שהוא בעצמו לא יצא, ורק לדוגמא מוכיח הריטב"א דין זה דבן כרד מוציא לבן עיר וכעין שיטת רש"י במשנה ראשונה דמגילה דבן עיר מוציא לבן כפר וחולקים ע"ז תוס' יבמות (דף יד) וכן הרא"ש שם דאין בן עיר מוציא לבן כפר, ולשיטתם צ"ל דרש"י ס"ל דתלמודא דידן פליג על הירושלמי. אלא דקשה לי זה שהריטב"א עצמו בח"י למגילה בוף הראשון מביא בשם הרשב"א שמחירושלמי מוכח דאין בן עיר מוציא לבן כפר, ומורי בשם רבותי אמר דבן כפר שאני וכר, מבואר

ודבריו מתאימים עם דברי הגר"ח מוואלאז'ין שהבאנו. [אלא דזה צע"ג, דאם כבר בא הגאון ז"ל לידי הכרת מסקנה שכזו, שהי"ש דינו כאוכל, א"כ לכאורה צודקת טענת הגר"ח הנ"ל, דהיאך אפשר להתשיבו כחמר מדינה, דהלא זה כמו מרק, ופשיטא דא"א לקדש אקערה המלאה מרק, דלהחשב כחמר מדינה בודאי בעינן שיהא — ראשית כל — דינו כמשקה.] ועי' אגר"מ (יו"ד ח"א עמ' ק"ז"ק"י) שחידש להקל בבלענדי"ד י"ש, שמעיקר הדין קי"ל דאף י"ן שנתערב בשאר משקים ג"כ מתבטל הוא בשש, כמו בנתערב במים, ולכן אף סתם יינם שנתערב ביי"ש ג"כ מתבטל הוא — בדעבד — בשש. ולפי"ד הנ"ל יש לערער בזה קצת, דהלא הש"ך ליו"ד (סי' קל"ד ס"ק כ"א) הביא בשם הס' או"ה, דבסתם יינם שהתערב בתכשיל בעינן ששים לבטלו, ודוקא בנתערב במשקין הוא דסגי בשש, ולפי"ד הני גאונים שהי"ש דינו כאוכל, יש מקום לטעון ולומר שלא יתבטל בו סתם יינם בששה, ועמש"כ עוד בזה במסורה, (חוברת ה', עמ' ס"ד).

ובחמשך מזה יש מקום לטעון ולומר, דהנה התוס' בברכות (לח.) ד"ה האי דוכשא הקשו מ"ט אין מברכין במ"מ אשכר, ותי', דכל שהוא לשתיי, ברכתו שהכל, וכמשנ"ת לעיל בארוכה. אכן ביי"ש, אם נתפוס שאין דינו כמשקה אלא כאוכל, א"כ שוב הול"ל שברכתו מזונות. ועיין.

ה. המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות ועפי"ן נ"ל בכונת התוס' (יב, א) הנ"ל דס"ל דהמברך בפה"ע איין לא יצא, דהיינו טעמייהו דמאחר ששותים היין בתורת משקה (ולא בתורת מרק), מעולם לא תקנו בו שום תקנת ברכות מפורטות, דדוקא באוכלין תקנו חכמים ברכות מפורטות, במ"מ, בפה"א, בפה"ע, אך במשקין מעולם לא תקנו, אלא

מיהא דירקות. ואפשר שסומכים על מש"כ המג"א בסי' ר"ה סק"ו. וכן עיי"ש עוד במשב"ז ס"ק י"ג, דעל הקאו"ע מברכין שהכל, ואע"ג דמיהא דשלקי כשלקי, והיינו ג"כ עפ"י דברי המג"א הנ"ל בסי' ר"ה סק"ו. וכן נל"פ במג"א ר"ב סקל"ד, דאף דעל אגוז מושקא"ט מברכין בפה"ע, מ"מ מי שיש לו שלשול ונותן המושקא"ט לתוך השכר כדי שיעצור, כששותה לצמאו מברך שהכל. ולכאורה היינו ג"כ עפ"י היסוד הנ"ל, דעל בעווערידז"ש תמיד מברכין שהכל.

ולפי"ז יש לדון במנהג העולם שנהגו לברך שהכל איי"ש, דעי' בס' שערי רחמים (הנהגות הגר"ח מוואלאז'ין) אות מט, שתמה על מה שנהגו הרבה לקדש על כוס של יי"ש בשבת בבקר בתפסם שדינו כחמר מדינה, ותמה על כך הגר"ח, דהלא זה כמקדש על מרק, שאין דין היי"ש כחמר מדינה. ונל"פ בכונתו עפ"י היסוד שבירדנא, דההבדל (בין בנוגע לדינים דאורייתא — כדישה בשבת, ושיעור אכילה כיוה"כ, והצורך להכשר לקב"ט, ובין בנוגע לדינים דרבנן — כגון לברכות הנהנין) שביין אוכל למשקה, איננו תלוי בזה — אם הדבר גוש או נוזל, אלא כל שהוא בעווערידז"ש שעומד לרוות בו צמאנו, דינו כמשקה, וכל שאינו עומד לכך, דינו כאוכל. ולפי"ז הי' נראה, שאפילו במדינות ששותים וואדק"א לרוב, אין שותים אותו בתורת בעווערידז"ש, וממילא אין דינו כמשקה כלל, עד שנוכל לדון עליו שאולי דינו כחמר מדינה, אלא הרי הוא כמרק נוזל, שלפי"ד החי"א ופסק המשנ"ב — דינו כאוכל, וזו היתה כונת הגר"ח מוואלאז'ין בטענתו.

והנה הגאון מקאז'אגלאוו, הי"ד, כתב בתשובה (שדנדפסה בעם התורה, שנת תשד"מ, חוברת ח') ליישב מנהג העולם שמקדשים על כוס קטנה של יי"ש בשבת בבקר שאין בה רביעית, וכתב להוכיח, שהיי"ש דינו כאוכל, ואשר על כן שיעורו בכזית, ולא ברביעית.

מדרשים

סימן קעד קעה

שורת

ובטלי ברוב וזינו מיוון לבטל אדרתא מסין המשקה מהס ל"ג
אוסור זה והביא מחפז מהרמ"ל שהביא העיר סי' פ"ד סקל"ג
והשיב עליו במ"ש ראיה מהס"ה דהתם טעמו לפי שבורחים
החילשים ושפק אם זה אוסור והביא מחפז גו"ר מו"ד סי' ח"י
בדיון שליון שמשליו ומגיסין בקבץ להסביבית התבטיל ועל ידו
ההנסה מתרסק האוסור דהוי אינו מיוון לבטל וכיים להחיר
המשקה על ידי ביוון אכל בירקתא שלמן אין היחר לבטלן ולאכלן
ט"ס ומכ"ס דיום להחיר כנ"ד על ידי סימן וחק דבפשו מהרמ"ל
שס כחב דליון הדינון היחר בטוח דיוכלו לכא לידו מנשול מ"מ
בכ"ג ונ"ד דאפשר שאין הטובים יולאים מחוך הוויכטיל אל
המשקה ים להקל וחק דהג"ו סי' קל"ו סק"ד כחב דהיכא דאפשר
בענין אחר בכ' באינו מיוון אסור מ"מ כ"ד אם כאלו להוליא גרעטיס
מקודס הוא טרמח גדולה ויווב הרבה משקס מהוויכטיל לאיבוד הול"ל
כח"א בעיא וכדמוכה מהט"ו בעלנו כו"ם קל"ח סיק י"ד ובמס"ו סי'
ל"ט בק"ו וגם בב"ש אה"ט"ו סי' ס"ב סק"ד בשס ח"ה מנואר דבמקום
טורה הוי כדענד וכ"ה עוד בכמ"ק ובפרט לענין היכא דליכא
לכדורי דבטריח ח"ל לבדר וע' משו' מהרלב"ה סי' קו"ט ק"ג
והבין ושי"ל דמוקמין בחוקת הוי ודבר מי אינו שלטן ואמרינן
סחטין ברנע וז מת קודם שיור כנישה ולכן ג"ל להסיר הוויכטיל
ובל"ב שיכירו לכן הוויכטיל ולסכור הוויכטיל לעמו"ס וכן לבטל
הוויכטיל עומן בתבטיל אין מקום להחיר:
והגלפט"ד כהנתי.

והנה מ"ש דבס"ו אינו מוליא רבים י"ח בברה"ם כדבריו מנואר
במג"א סי' רפ"ד וסי' קפ"ה סק"ו ח"ל גם
בזמן הש"ס מוכח דלא הוליא לאחרים וכמ"ס המוס' בסוכה ל"ב
ח' ד"ה כיון דבקה"ם מהני הגנה סודרין משום דלא דמי הפלה
שמוליא רבים י"ח וע' מג"א סי' קכ"ד סק"ג כ"ס ב"ח ובאמת
ש"ס להוכיח כן מהא דמגלה כ"ד דקטן עולה למנן ו' ואינו יורד
לפני החובה ופרש"י משום דמוליא רבים י"ח ומוכח דבקה"ם אינו
מוליאם ולל"ע כהנתי כ"ה ל"ג ח' שהוכיחו מרין עולה למנן ו'
דרשות ויכל להוליא גם מי שמחויב מדרבנן ול"ע דאם כן גם
בפלה יוליאם וע' בכ"י סי' ק"ח בדיון נפתח ותמלא מחולקת
הראשונים בענין זה אי מוליא בכרעה קרה"ם וע' בחפז' גו"ר
הספרדי כלל ב' סי' כ"ח וחקו' מאיר נהיבים סי' ל"ג שכתב
בפשי' דקה"ם הס"ן מוליא את הקהל י"ח ול"ע מכל הג"ל וע'
בסי' תו"ד ליו"ד סי' רפ"א שנעלם ממנו כל היל"ע ועכ"פ הדבר
כרוך שאם יש מנן שלא שמשו קרה"ם גם אם הם מיעוט הקהל
יכולים לקרות בסורה שניה ודלא כהנ"ח. וגם אם רוב מנין לא
שמשו ודאי יש להקל לקרות שניה. טוב מלאח"כ בשו"ת מ"ס רבים
חארי"ם סי' מ"ח שהאר"ך בדיון א"ל ליכא עברה מהענין בערי"ח
אם מותר לקרות בספר טורה סי' ויחל והשוואל הביא מחפז' גו"ר
איח כלל ח' סי' מ"ח שפסק דאף על גב דליכא י' מתענים מותר
להוליא ספר טורה ולקרות וסוח חולק דברכות קריית הוא להוליא
הרבים י"ח וביון בליון מתענים ואין מחויבים בקריאת ספר טורה
הוי כרעה לבטלה והביא מחפז' ענו"ג סי' ל"ו והאר"ך בזה ובסי'
מ"ט השיב המחבר דאין בס"ח להוליא הרבים י"ח וחדע שהרי
הר"י כשהפך אם אמר ברה"ם וקראוהו למורה שלא יעטרך לברך
בס"ח ח"ו והנדרטה רק על הקורא ועמ"א סי' קל"ט טק"ה ולכן
י"ל דהמתענה מברך לעלמו וגם הביא מחפז' סי' תרס"ט דבס"ס
קורין בפרשה ח' כמ"פ וגם בשאר שו"ת כש"ס שצמח בביה"ב
מריב"ס בקרואים לספר טורה וחורין וקורין ולי"ח כרעה לבטלה
וגם כהנן שאינו מתענה ד' הבי"ח שאם טבו וקראוהו דיעלה ויברך
וכ"פ בחפז' ד"ש סי' שכ"ד ע"ש עוד בזה. ומזה נראה דגם
בדליכא רוב מנין ליכא חשש כרעה לבטלה וע"ש שהביא בשם
האגודה דפסק שאפילו אין מתענים רק ג' יכול הש"ן להסתלל
עניו ולקרות ויחל אכל הבי"ח סי' תס"ו ושינוה"ג הביאו דלא
קיי"ל כן ואם כן גם כנ"ד חליא בזה וי"ל דגם החולקים שם
היינו משום דלגני אין מתענים ליכא טוב מיוב קריאת ספר טורה
ביום זה מה שאין כן ביום קריאת ספר טורה. רק ע"ש אנשים
שכבר שמשו ועדיין ל"ע וע' באש"א להגה"ק מביטשאט"ס סי' ס"ט
שע"ד להקל לקרות גם בשביל ח' וכן מהנהג' וטוב מוכך בזה והניח
ב"ל"ע. טוב מלאח"כ בדיון ס"ק דמגלה דמגלה בזמנא קורין אותה
בימיו והביא בשם ר"ה לרמות דברי הרי"ף והוכיח ממח' שלא
מנו מקרא מגלה ע"ס אוחן שהס' בעשרה בתמני' דמגלה כ"ג
אין פורסין על שמע וכו' ואין קורין בחוריה וכו' ובמ"ס משום
דאינו מעבד בויעבד והרמב"ן במלחמות דמה דכל אוחס דחשב
שס חוכב ליבור ואין עוזין אוחס א"כ העשרה או רובם מחויבים
בברך כגון שלא שמשו קדים וכרבו וכו' ע"ש וברי בחפז' נקט
גמי ואין קורין בכורה ועכ"כ דרשו שיה' כמו בקדים וכרבו אך
ל"ס

ובטלי ברוב וזינו מיוון לבטל אדרתא מסין המשקה מהס ל"ג
אוסור זה והביא מחפז מהרמ"ל שהביא העיר סי' פ"ד סקל"ג
והשיב עליו במ"ש ראיה מהס"ה דהתם טעמו לפי שבורחים
החילשים ושפק אם זה אוסור והביא מחפז גו"ר מו"ד סי' ח"י
בדיון שליון שמשליו ומגיסין בקבץ להסביבית התבטיל ועל ידו
ההנסה מתרסק האוסור דהוי אינו מיוון לבטל וכיים להחיר
המשקה על ידי ביוון אכל בירקתא שלמן אין היחר לבטלן ולאכלן
ט"ס ומכ"ס דיום להחיר כנ"ד על ידי סימן וחק דבפשו מהרמ"ל
שס כחב דליון הדינון היחר בטוח דיוכלו לכא לידו מנשול מ"מ
בכ"ג ונ"ד דאפשר שאין הטובים יולאים מחוך הוויכטיל אל
המשקה ים להקל וחק דהג"ו סי' קל"ו סק"ד כחב דהיכא דאפשר
בענין אחר בכ' באינו מיוון אסור מ"מ כ"ד אם כאלו להוליא גרעטיס
מקודס הוא טרמח גדולה ויווב הרבה משקס מהוויכטיל לאיבוד הול"ל
כח"א בעיא וכדמוכה מהט"ו בעלנו כו"ם קל"ח סיק י"ד ובמס"ו סי'
ל"ט בק"ו וגם בב"ש אה"ט"ו סי' ס"ב סק"ד בשס ח"ה מנואר דבמקום
טורה הוי כדענד וכ"ה עוד בכמ"ק ובפרט לענין היכא דליכא
לכדורי דבטריח ח"ל לבדר וע' משו' מהרלב"ה סי' קו"ט ק"ג
והבין ושי"ל דמוקמין בחוקת הוי ודבר מי אינו שלטן ואמרינן
סחטין ברנע וז מת קודם שיור כנישה ולכן ג"ל להסיר הוויכטיל
ובל"ב שיכירו לכן הוויכטיל ולסכור הוויכטיל לעמו"ס וכן לבטל
הוויכטיל עומן בתבטיל אין מקום להחיר:
והגלפט"ד כהנתי.

סימן קעה

עוד לחרב הג"ל.

ומה ששאל בדיון קידוש על יום א"ס לריך שיטור כוס וכחב בשס
ט"ב הרב החסיד בבש"ק מו"ם בנימין וואלף ז"ל שהביא
מהר"ן פפ"פ שכתב דעולא שיטוריה הנה ידעתי מולו ומקדס מזה
והדבר פשוט אללי דרמח סר"ן דהקידוש עלנו וזטר שיטוריה
דבלילה מברכין בפס"ג וברכת קידוש מה שאין כן ביום וזטר.
שיטור הנרעה דאי כונה הר"ן לענין שיטור הכוס אם כן הו"ל
לפרט כמה שיטורו ביום וגם מר"ל להר"ן ד"ו בלא ראיה מהש"ס
[וגם הוא נגד דברי טו"ש סי' רמ"א סי"א וטעיה סי' רפ"ט
ובמ"ס גם רומ"ן וע' בכ"י יו"ד סי' רס"ה וסי' ס"ק"י בשם
הרשב"א דמתקדש בפי מלא לגמלא אכל כקום מילה כיון שאינו
מדין הש"ס ח"ל שיטור כזה ומוכח דקידוש כיום סי"ב הו"ב מדין
הש"ס שיטורו כמלא לגמלי כמו כל קידוש וע' במרדכי סופ"ג
ועירובין בשם משו' ריב"י ובחידושי אנשי שם שכל המרדכי יומא
בשם ר"י דס"ל דגם כקום מילה בני מלא לגמלי ומכ"ס בזה
אכל העיר לפני ת"ח זקן שהיה בעלמו במעמד בפני הגה"ק
אנ"ק ראשיתן ז"ל שז"ס לפתמדין לקדש ביום על י"ש על
ללוחים קודם כדרך שחייבו ח"ל שיטור כוס והנס שהיה לפניו וכן
על השלמן אמר שמכבדו צ"ש כדי להורות הלכה להלמירים וכן
הופד לפני בשם הראון החסיד אבד"ק קאהניקא ז"ל שנהג כן
חמדי והייט מפ"ד הכיון סי' ק"ל ומשום שכך דרך שחייבו ושביעה
גרמו וע' בכ"י ח"ח סי' רפ"א בשם ראב"י שקבלה בידו דרטי
בקידוש בקמטא שיטור גרמו וטביב לגמלו אלא שהלקו עליו וקין
דסקיית י"ש נתפשט מאלו והוי חמר מדינה לשחוח כמעט בפני
כל סעודה ללוחים קטן וקשה לשחוח יחד מפני חריפותו לכן
שיטורו גם לענין קידוש בכך וכן הו"ד לפני בשם הרה"ק מלו"בין
ז"ל וכדאי הם לסמוך עליהם בקידוש היום וזוקא ציון ושכר בעי'
שיטור כוס:

ומה ששאל בדיון קרה"ם אם כנ"ד קראו בספר טורה אם מותר
לחזור ולקרות עבור ד' או ה' אנשים כבר בשאלתי בזה
מרב' אי מנערגסוהו כמדינה הרג ואטהיק לו משוכתי אליו על דבר
שאלנו בדיון רוב ליבור שלא שמשו קרה"ם אם מותרים לקרות
עוד הפעם והביא מדברי משפטי שמואל שהביא המח"א ס"ק סימן
ס"ט וכתיב הח"ל כלל ל"א דין י"א שהטו ד"ו בל"ע ד"ל דדיקא
פריסת שמש כל יומד מחויב בכך מה שאין כן קרה"ם י"ל דלא
ספק קין ששכל הליבור לא קראו ויכהפק רומ"א אם רוב הליבור
דינם ככולם בזה: